MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIM MÜDÜRLÜĞÜNCE HER HAFTA PAZARTESİ GÜNLERİ ÇIKARILIR İLGİLİ MAKAM VE MÜESSESELERE PARASIZ GÖNDERİLİR

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEBLİĞLER DERGİSİ

YILLIK ABONESİ 250 KURUŞTUR. ABONE TUTARI MALSANDIKLARINDAN BİRİNE YATIRILMALI VE ALINACAK MAKBUZ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYIM MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMELİDİR

CİLT: 27 — 10 ŞUBAT 1964 — SAYI: 1292

SAYIN MİLLÎ EĞİTİM BAKANI Dr. İBRAHİM ÖKTEM'İN KARMA BÜTÇE KOMİSYONUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri,

Dört gündenberi Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler konusunda yorucu bir çalışma içinde bulundunuz. Hemen hemen komisyon üyelerinin hepsinin iştirak ettiği son derece kıymetli ve o nisbette faydalı müzakereler cereyan etti. Millî Eğitim Bakanlığı olarak ileri sürülen düşüncelerden büyük ölçüde istifade ettik. Ve üyelerin her birinin millî eğitim hizmetlerine ne ölçüde değer verdiklerini görmekle kıvanç duyduk; kendilerine yürekten teşekkür ederim. Eğitim Bakanlığının konuları çok çeşitli ve hizmet sahası son derece yaygındır. Burada vereceğim cevapların mümkün olduğu kadar kısa ve sıkıcı olmamasına çalışacağım. Zira sayın üyelerin sordukları 300 e yakın soruların her birine ayrı ayrı cevap vermek için hazırlanmış bulunuyoruz.

Aziz arkadaşlarım, Eğitim Bakanlığımızın dayandığı felsefe zaman zaman münakaşa edilmektedir. Aslında bu felsefe Cumhuriyetimiz kurulduğundan beri ana hatlariyle bellidir. Cumhuriyetin ilk Anayasasında ve bugünkü Anayasada esaslı hükümler birbirini tamamlayan hükümler olarak millî eğitimimizin temel felsefesini teşkil etmektedir. Bugünkü Anayasamızın genel esaslar bölümündeki 1, 2, 3, 4 ncü maddelerle 153 ncü maddesi Türk eğitiminin felsefesini tayin etmiş bulunuyor. Bunları hepimizin, hepinizin bilmesi gayet tabiî olmakla beraber tam bir anlayışa varmak için bu maddeleri okuyacağım.

MADDE 1 — Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

MADDE 2 — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

MADDE 3 — Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

Resmî dili Türkçedir.

Başkent Ankara'dır.

MADDE 4 — Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinindir. Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle, kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almıyan bir devlet yetkisi kullanamaz.

(MADDE 153. Bu Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacını güden aşağıda gösterilen devrim kanunlarının, bu Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılmaz ve yorumlanamaz:

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;

2. 25 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası hakkında Kanun;

3. 30 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlık ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına dair Kanun;

4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medeniyesiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medenî nikâh esası ile aynı Kanunun 110 uncu maddesi hükmü;

5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın kabûlü hakkında Kanun;

6. 1 Teşrinisâni 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabûl ve Tatbikı hakkında Kanun;

7. 26 Teşrinisâni 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lâkap ve Unvanların kaldırıldığına dair Kanun;

8. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bâzı Kisvelerin Giyilmiyeceğine dair Kanun.)

Yürürlükte bulunan Anayasamızın başlangıcında şöyle ifade edilmektedir.

(Başlangıç: *Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;*

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplıyan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve;

"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adâleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabûl ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adâlete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.)

Aziz arkadaşlarım, hepinizin benimsediğine yürekten inandığım bu ilkeler millî eğitim felsefelerinin temelini teşkil etmiştir. Bu felsefenin dışında, Cumhuriyet kurulduğundan beri sistemde ve metodda bazı nüans farkları mevcut olmuştur. Parlâmentomuzun temsil ettiği millî iradenin bu ulu çatının altında parçaları olan siyasî partilerin programlarında, eğitim alanındaki düşüncelerini tetkik ettiğimiz zaman, bu hususta Anayasamızın getirdiği ilkelere herhangi bir aykırılık müşahade etmek mümkün değildir. O halde görülüyor ki, siyasî kuvvetlerin hepsi, eğitim politikamızın temel felsefesinde beraberdirler. Bu beraberliğin muhafazasında, millî bütünlüğü sağlamakta eğitimin hedef bildiği, toplumun, ulaşmasını arzu ettiğimiz, batı uygarlığına sahip kılınmasında fertlerin yetiştirilmesine tesiri olduğunu hepimiz kabul etmekteyiz.

Aziz arkadaşlarım, üniversiteler bütçesi görüşülürken size hitabetmek fırsatını bulmuştum. Millî Eğitim politikamızın millî bir vasfa sahip olması lüzumuna işaret etmiştim. Yürekten inancım odur ki, eğer partiler bu anlayışı benimserlerse, millî eğitim politikamız, dün istikrarsızlığından yakınan arkadaşlarımız, artık bir daha yakınma imkân ve fırsatını bulamayacaklardır. Bu millî vasfa ulaşılması için, bir hattıfâsılda buluşmak mutluluğuna kavuşmuş oluruz. Bir zaman gelecek millî eğitim politikamızı hepimiz benimseyeceğiz. Partiler, millî eğitim politikasının muvaffak olması için, kendilerine düşen vazifeyi yapacaktır. Naçiz arkadaşınız, bu vazifeyi aldığı günden beri, bu istikamette gayret sarfetmektedir. Bundan sonra da aynı şekilde gayret sarfetmekten geri kalmıyacağım.

Aziz arkadaşlarım, eğitim ihtiyacı Türk Milleti tarafından o derecede hissedilmektedir ki, bugün en ücra köyde karanlık içinde bulunan vatandaşlarımız dahi bir an evvel bu karanlıktan kendilerinin ilmin ışığına kavuşturulmasını istemektedirler. Eğitim ihtiyacı bu derecede iken bunun karşısında durmak mümkün değildir. Toplumun bu ihtiyacı bu ölçüde hissetmesi hiç şüphesiz şayanı şükrandır.Ancak imkânlarımız bu ihtiyaçları karşılamaktan çok uzaktır. Çok konuşulan bir konu olmuştur: varımızı, yoğumuzu eğitime verelim, ancak iktisadî kalkınma manevî sahada kalkınmakla mümkün olur. İktisadî durumumuz böyle gittikçe, millî gelirimiz dünkü ve bugünkü seviyesini muhafaza ettikçe eğitim mevzuuna sarfettiğimiz gayret ne olursa olsun arzu ettiğimiz kalkınma mümkün olmaz. T. B. M. Meclisinin kabul etmiş olduğu plânlı çalışmalar millî geliri artırmak suretiyle kalkınmanın mümkün olacağı prensibini koymuş ve hedefler tayin etmiştir. Plân Kanununun bu ikinci görüşü kabul ettiği meydandadır. O halde bugün eğitim ihtiyaçlarımızı imkânlarımız ölçüsünde tatmin gayreti içine girebiliriz. Bu imkânları en başarılı şekilde kullanmak, en rasyonel şekilde kullanmak gibi bir ilâve gayretin içinde olabiliriz.

Huzurunuzda tetkike arzedilmiş olan Eğitim Bakanlığı bütçesi genel bütçenin yüzde 16 sı civarında bir yekûn arzetmektedir. Şüphesiz ihtiyaçlarımızla çok ilgilenen ve Bakanlığımız bütçesi üzerinde üç gündür, çalışan değerli üyeler bunun yetersizliği üzerinde durmuşlar, bölgeleri ihtiyacının karşılanması için yeni tahsisat aktarılmasını istemişlerdir. Geri kalmış bölgelerimizin, nisbeten ileri bölgelerimize nazaran eğitim ihtiyaçları belirtilmiş ve ilâve bir tahsisatın eklenmesi istenmiştir. Ancak huzurunuzda kabule arzedilmiş bulunan Eğitim bütçesi halen gidermekle görevli bulunduğumuz ihtiyaçları karşılamaktan uzak olmakla beraber, bunun dışında arzu edilen ihtiyaçların giderilmesi için yeni bir tahsisatın konulması ile zaten açık olan bir bütçeyi büsbütün sarsacaktır. Binaenaleyh yeniden ilâve yapılması ne kadar arzu edilirse edilsin, mümkün olduğu kadar bütçenin bugünkü halinin muhafazası endişesinin benim kadar hepinizin de endişesi olduğuna inanmaktayım.

Muhterem arkadaşlar, size bir fikir vermek üzere yapılan bir araştırmanın sonucunu arzetmek istiyorum. Önümüzdeki 10 yılda ilköğretimi yüzde yüz gerçekleştirmek ve buna mukabil nüfusumuzun yüzde 42 sini orta öğretimine götürmek istersek ilkokullar için 10 yılda 3,5 milyarlık bir yatırımda, orta öğretime 2,5 milyarlık bir yatırımda bulunmak gerekmektedir. 10 ncu yılda 980 milyon ilkokul öğretmenlerine, 890 milyon ortaokul öğretmenlerine maaş ödenek icap ediyor. O tarihteki bütçemizin genel yatırımının yüzde 25 ini bu işe ayırmış olacağız. Tabiî yüzde 7 kalkınma hızı gerçekleştiği takdirde bu mümkün olabilir. Bu hesaplara orta öğretimin ikinci devresi, meslekî ve yüksek öğrenim ve diğer kültür yatırımları dahil değildir. Bunlarda eklenirse bütçemizin çok ağır bir yükle karşı karşıya geleceği muhakkaktır. Görülüyor ki, eğitim politikası şeklen kolay görülmektedir. Malî portresi bakımından milyarlık orta tahsisat istemektedir.

Sayın üyeler, eğitim hizmetlerimizin 5 ana konusu vardır. Bu konulardan birincisi okullarımızdır. Fakat iyi bildiğiniz veçhile eğitim sistemimiz üç ana kademede toplanmaktadır. İlkokullar, orta 1 ve 2 nci devreler ve yüksek okullarla, üniversitelerdir. İlkokulu ele aldığımız zaman bugün köylerimizin mühim bir kısmında, 10 bin civarındakinin halâ okulsuz bulunduğunu üzüntü ile görürüz. Değerli üye arkadaşlarımızın bilhassa bölgeler arası dengesizliği, adaletsizliği üzerinde de ısrarla durdukları bir konuyu içine alır. Bugün 500 e yakın nüfusu olan köylerimizin hemen hemen yüzde 80 küsurunda ilkokul mevcuttur. Bugün okulsuz olan 10 bin köyümüzü tetkik ettiğimiz zaman görürüz ki, bunların son derece düşük nüfuslu köyler olduğu anlaşılır. Bu 10 bin köye okul ve öğretmen göndermenin büyük gayreti içinde olduğumuzu takdir edersiniz. Kaldı ki, bu köylerimizin son derece dağınık iskân şartları içinde bulunduğunu, bunların herbirisinin arasında büyük mesafeler bulunan topluluklar olduğu düşünülürse gerçekten Türk eğitimi jeopolitik bakımdan büyük zorluklar arzeder. Türkiye'den başka memleketler, örnek aldığımız memleketler, bu neviden nüfus dağılışına maruz değildir. Büyük topluluklar mevcuttur. Köy adetleri az, köylerin nüfusu oldukça kalabalıktır. Köylerimizin bu dağınıklığının zorunluğu karşısında, eğitim dâvamızın halli, üstün gayrete ihtiyaç göstermektedir. Belki içinde bulunduğumuz araştırma yılarından sonra, ileri bir tarihte huzurunuza bir takım temel düşüncelerle tekliflerle geleceğiz. Bu küçük köylerde uygulanacak eğitim sistemi, 5 yıllık yerine 3 yıl olacak, ama o köyün ekonomik hususiyetlerine uygun olacaktır. Bir taraftan eğitim, diğer taraftan iktisadî hüviyet getirmekle, yeni bir anlayışı uygulamak lüzumuna kaniiz. Bu demek değildir ki, bu küçük topluluklarda yaşıyan üstün kaabiliyetli zeki çocuklar, kendi kaderlerine bırakılacaklar. Buna asla rıza göstermiyeceğiz. Üstün kabiliyetli çocuklar şu veya bu şekilde toplanarak Devletin diğer vatandaşlara sağladığı imkânlardan faydalanması sağlanacağı gibi, bir eşitlik de sağlanmış olacaktır.

Orta Öğretimde yeni bir metod uygulanmağa başlamıştır. Plânlı kalkınmanın hedeflerine uygun olarak bu öğretim yeniden ayarlanmıştır. Bu devam edecektir. Her genç kabiliyetlerine göre eğitim görecektir. Gençlerin meslekî ve teknik öğretime kayması sağlanmıştır. Bu güne kadar devam edegelen dengesizlik düzeltilecektir. Ahmet Bilgin

arkadaşımızın haklı olarak belirttiği gibi, eğitim sistemimiz, memur yetiştiren bir sistem olmaktan çıkarılarak, daha ziyade meslek ve teknik alanda hem yurt ve hem de kendi mutluluğuna yarayan bir eğitim sistemi uygulanacaktır.

Arkadaşlar, bugün orta öğretimin yurt ölçüsündeki dağılışında da bir dengesizlik vardır. Bu dengesizliği bir hamlede gidermek mümkün değildir. Bazı bölgeler uzun yıllar ihmal edilmiştir. Gerek sistemde ve gerekse metodda aksaklıklar olmuştur. Seslerini çıkaran, kuvvetli olanlar hizmetleri kendi bölgelerine çekmişler, sessiz kalanlar da bu hizmetlerden mahrum kalmışlardır. Cumhuriyet kurulduğundan bu yana sosyal adalet ilkesi bugünkü gibi revaçta olan bir kavram değildi. Himmetinizle, Meclisin iradesiyle bu dengesizlik giderilecektir. Giderilmelidir. Türk toplumu devlet hizmetlerinden eşit imkânlar elde etmelidir. Önümüzdeki yıllarda uygulayacağımız eğitim sistemi bu temel düşünceye dayatılacaktır. Yüksek öğretim kurumlarımızda hiç şüphesiz yurt ihtiyacına cevap verecek nitelikte yurt ölçüsünde yayılmasını da istiyoruz.

Aziz arkadaşlarım, yüksek öğretim müesseseleri en çok itina isteyen müesseselerdir. Bunların öğretim kadrolarının yetiştirilmesi lâzımdır. Fakat bunların kadrolarının yetiştirilmesi diğer müesseselerimizin kadrolarını yetiştirmekten çok daha pahalıya mal olmaktadır. Buna rağmen memnuniyetle ifade edeyim ki, Cumhuriyet kurulduğundan bu yana büyük gayretler sarfedilerek yalnız İstanbul'a munhasır kalan yüksek öğretim kuruluşları bugün hemen hemen yurdun birçok bölgelerine yayılmış bulunmaktadır. Bunlar bugünkü talebe, ihtiyaca cevap verecek şekilde değildir. Yeni öğretim müesseseleri açmaya ihtiyaç vardır. Fakat yenilerinin de açılmasının ne kadar zor olduğunu muhterem heyetiniz görmüş bulunmaktadır. Alınacak olan ciddî tedbirlerle yeni yeni kuruluşlar sağlamak mümkündür. Nitekim Bakanlığımız bu hususta ciddî bir gayretin içinde bulunmaktadır. Bu gayretlerini devam ettirecektir. Yalnız şu noktayı arzetmek isterim ki, dünyanın hiçbir yerinde olmadığı gibi Türkiyemizde de bütün lise mezunlarımızın istedikleri fakülteye istedikleri gibi girmeleri hiçbir zaman mümkün olmıyacaktır. Bugünkü üniversitelerimize bir mislini daha ilâve etsek bu yine mümkün olmıyacaktır. Başka memleketlerde bizden çok daha fazla imkânlara sahip bulunulduğu halde her talebenin istediği fakülteye gitme yolu tahdit edilmiştir. Oralarda fakültelere girecek çocukların bu fakültede öğretim yapabilecek kabiliyette olup olmadığı araştırılmaktadır. O halde buralarda mevcut olan kaidenin Türkiye'de de mevcut olması lâzımdır. Bundan böyle bizde de bu yola gidilecektir.

Bu arada bir de köy çocuklarının yüksek öğretim imkânlarına kavuşturulması da gözetilmektedir. Nitekim Bakanlığımız bu gayret içine girmiştir. Geçen yıla nazaran gayretimizi bir misli daha arttıracağız. Bunu kendi bütçemiz içinde aktarma yapmak suretiyle temin etmiş bulunmaktayız. Eğitim Bakanlığının üniversitelerle olan münasebeti kanunların çerçevesi içinde daha ziyade seremoniyal bir irtibattır. Bakanlığımız üniversiteden gelen evraklara uygundur demekle kalıyor. Bunun dışında herhangi bir yetkiye sahip değildir. Bu demek değildir ki, üniversitelerimiz bu muhtariyetlerini en iyi şekilde kullanmaktadırlar. Hiç şüphesiz Türkiyede her müessesede olduğu gibi üniversitelerimizde de aksaklıklar, eksiklikler vardır. Amma biz, Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler arasındaki irtibatı, şu şekilde anlamaktayız. Üniversitelerin çalışmalarında umumî efkârı zedeleyen, umumî efkârın düşüncesine aykırı bir takım davranışlar olursa kendilerini ikaz etmekteyiz ve kendilerini çalışmalarında gücümüzün yettiği kadar desteklemekteyiz. İyi niyetle yapılan bu gayretler bu yıl içinde son derece verimli olmuştur. Bugün üniversitelerle Eğitim Bakanlığı arasında iyi münasebetin tam manâsiyle mevcut olduğunu yalnız ben iddia etmiyeceğim.

Bu münâsebetlerin son derece verimli olduğunu bizzat üniversite mensupları da itiraf etmektedirler. Biz de üniversite sorumlularından aynı anlayışı görmekteyiz. Son çıkarılan kanunda kendi çalışmalarını aksatan unsurlara göz atarak, üniversiteler, kanunu yeniden ele almışlar ve bir kısım değişiklikler hazırlamışlardır. Bana verilen bilgiye göre üniversiteler arası kurulun yapacağı toplantılara Eğitim Bakanının da katılmasını arzu etmektedirler. Bu son derece ileri ve faydalı bir görüştür. Bugüne kadar takip ettiğimiz politika ile bu boşluğu gidermenin yolundayız.

Eğitim hizmetlerimizin ikinci bir ana konusu da öğrenci durumudur. Muhterem arkadaşlar, nüfusumuzun henüz üçte ikisini ilk eğitimden itibaren eğitmek durumundayız. İlkokul olsun, ortaokul olsun, yüksek okullarımızda olsun öğrencilerimizin durumları birçok problemleri ihtiva etmektedir. Bunlardan bilhassa halli zor olanı, üstün gayretler isteyeni ilkokul öğrencilerinin durumudur. Bunun sebebi de nüfusumuzun büyük kısmının köylerde barınması, ekonomimizin tarımsal bir ekonomi olması ve bu itibarla millî gelirimizin son derece düşük olmasıdır. Okullara öğrencileri tevcih etmek, burada okuyan çocuklarımızı kendi çevrelerine uygun bir iktisadî niteliğe kavuşturmak, bunların içinden büyük kabiliyetleri seçerek orta ve yüksek okula kavuşturmak gibi birçok problemleri vardır. Bunlar belli başlı konulardır. Onun için geniş gayretler sarfetmekteyiz. Etüdler yapmaktayız. Nüfusumuzun büyük çoğunluğunun, Eğitim Bakanlığı imkânlarından daha fazla faydalanmasına çalışacağız.

Köy çocuklarımızın orta öğretimden faydalanma imkânları üzerinde duruluyor. Ancak, her birimizin şikâyet konusu olarak ileri sürdüğümüz, mevcut okullarımızın eğitim malzeme ve araçlarına kavuşturulamadığı bir devirde, köy topluluğuna ortaokul öğrenimi vermek, bugünün meselesi olmaktan çok uzaktır. Büyük çoğunluğumuzun bu ihtiyacının karşılanması sosyal adalet ilkelerine de uygun olur. Köy çocukları kasaba ve şehirlerde yatılı imkânlara kavuşturulmalıdır.

Tahsil süresince çocuğunun okuma imkânını temin edeceklerin dışında kalan kabiliyetli köy çocukları özel bir konu olarak ele alınacaktır. Bu aslında kolayca söylenebilir bir şeydir ama, tatbikatı büyük zorluklar göstermektedir. Bunun için de çalışmalarımız vardır. Bu yıl ayırdığımız bursların yüzde 70 ini köy çocuklarına vereceğiz. Gelecek yıllar daha da çoğaltacağız: Bir de ilköğretimi bitirip de, orta öğretime geçemeyen büyük bir topluluk vardır. Bu yıl 340 bin öğrenci ilkokulu bitirmiş, bunların ancak 125 bini ortaokula gidebilmiştir. Geri kalan çocuklar kendi hallerine terkedilmiştir. Bu çocuklarımızın da okumaları temin edilmeli, cemiyete daha faydalı insanlar olarak yetiştirme yollarını bulmak lâzımdır.

Halen Mecliste bulunan çıraklık kanunu ile biraz olsun hal yoluna gidilecektir. Bunun dışında, yalnız Devlet olarak değil, dernekler yolu ile de bir çaresine bakmalıyız.

Muhterem arkadaşlarım, eğitim hizmetlerinin ana konularından birisi de öğretmen meselesidir. Öğretmen ade-

di, tatmin edici bir durumda değildir. İstekler çok. Yeni yeni okullar açılması isteniyor. Ama bu bir kadro meselesidir. Hepsini karşılamak mümkün değildir. Açık buradan gelmektedir. Okul açma ihtiyacının yanı başında öğretmen ihtiyacına da aynı önem verilmiş olsaydı bugünkü oturum nisbeten çok daha tatmin edici bir nisbette olurdu. Şu dakikada bu ihtiyacın giderilmesi lâzımdır. Bugün 70 küsür öğretmen okulu, 11 adet eğitim enstitüsü ve bu arada iki tane yüksek öğretmen okulumuz vardır. Bunlar da öğretmen ihtiyacını gidermekten uzaktırlar. Önümüzdeki yıllarda bu müesseselerimizi daha rantabl bir hale getireceğiz. Daha kaliteli ve aynı para ile daha fazla öğretmen yetiştirmek için memleketin muhtelif bölgelerine dağılan öğretmen okullarımızı bir araya toplamayı karar altına almış bulunuyoruz. İlgililer bu kararımızı tasviple karşılarlarsa önümüzdeki yıllardan itibaren hemen tatbike başlıyacağız. Bundan başka yeni öğretmen okullarının açılmasına da devam edilecektir.

Muhterem arkadaşlar, öğretmen topluluğunun sayısını artırmakla meselelerimizin halledilemiyeceğine kaniyim. Her okulumuza yeter sayıda öğretmen bulsak dahi öğretmenlerimiz yüksek evsafta olmadıkça istediğimiz netice yine alınmayacaktır. İşte istenilen neticeyi elde etmek için mevcut öğretmenlerimizi kurslara tâbi tutmak ve iş başında yetiştirmek yolunda çalışacağız. Yalnız burada mühim bir hususa işaret etmek isterim. Arkadaşlarımız da zaten buna dokundular. Öğretmenlerimiz bugün yalnız seviyelerinin ve adetlerinin yetersizliği bakımından değil, aynı zamanda içinde bulundukları bir takım sıkıntılardan dolayı da verimli olamadıkları bir gerçektir. Bugün öğretmenlerimizi tehdit eden iki huzursuzluk unsuru vardır: Birisi maddî huzursuzluk; Aldıkları ücretler, aylıklar haysiyetli bir vatandaşın medeni ihtiyaçlarını karşılayacak durumda değildir. Bundan dolayı maddî huzursuzluk içindedirler. İkincisi de manevi huzursuzluk. Bunun sebebi ikidir. Bir, sen şu mektepten mezun oldun ben şu mektepten mezun oldum diye kendi aralarında huzursuzluktur. İkincisi ise, 1945 de başlayan çok partili hayatta her partinin seçim kaygusu içinde öğretmenler topluluğunu kendi safına çekme gayretleri, bu hususta müşterek bir anlayış göstermemeleri öğretmenler arasında bölücü bir rol oynamıştır. Bugün faraza bir kısım mekteplerimizin mezunlarına tevcih olunan ithamların ağırlığını hepiniz vicdanlarınızda hissedersiniz.

Arkadaşlar, bununla köy enstitüleri mezunlarına işaret etmek istiyorum. Huzurunuzda bazı gerçekleri ifadeye zaruret görüyorum. Köy enstitülerinin kuruluşunu ve gayesini hepiniz bilirsiniz. Burada okuyan çocuklarımızın yurt sathında eğitim hizmetlerini ellerine aldıkları zaman çalıştıkları hizmet sahasiyle kendilerinin geldikleri köylerinin tezatlı şartları bunların üzerinde bir ruhi tesir yarattığı muhakkaktır. Bu ruhi tesir bu evlâtlarımızı daha ziyade sosyal bir görüşe götürmüş ve bugün Anayasamızın 1 nci maddesinde ifadesini bulan sosyal devlet kavramı onların çabasiyle bir ölçüde gelişmiştir. Öğretmen olarak yetişmiş, Türkiyenin az çok medenî şartları gelişmiş bulunan mıntıkalarda kasabasında, şehrinde, İstanbul'unda, İzmir'inde hizmet almış bulunan bu köy çocuklarının arkada bıraktıkları anaları, babaları, kardeşleri, hattâ göz koydukları yavukluları en ağır mahrumiyet şartları içinde yaşarken, kendilerinin hayal dahi edemedikleri medenî imkânlara sahip olduklarını gördüklerinde bu ruhi tepkinin olacağını kabul etmek lâzım gelir. Bendeniz Bakanlık sorumluluğunu üzerime aldığım andan itibaren bu konu ile sık sık meşgül oldum. Bunlardan bir kısmının ağır şekilde damgalandıklarını ben de biliyorum. Yetkili organlarla temas ettim, yine şayanı şükranla 118-120 bin öğ-retmen içinde kovalanmakta bulunanların onlar hanesinde bulunduğunu görerek sevinç duydum. Bunlar arasındaki nisbetide şu şekilde gördüm. Köy enstitüleri mezunları ile diğer menşeden gelmiş olan öğretmenler arasındaki fark köy enstitülerinin lehine olduğudur.

Muhterem arkadaşlar, Türk toplumunu şevk ve heyecan içinde, kadersizliği, bir kader mutluluğu yapmasında bu toplumun müşterek bir anlayışa varmasının, birbirini seven bir toplum haline getirmenin büyük bir önem taşıdığını hepiniz bilirsiniz. Bugünkü nesillerimizin eğitimini, sağlayan, yarının Trükiye'sinin temel çalışmalarını yapan öğretmenlerimizin huzurunu temin etmek, yalnız Millî Eğitim Bakanlığının değil, her aydının, memleketini seven herkesin vazifesidir. Binaenaleyh siz de, seçim bölgelerinizdeki yetkileriniz içinde, öğretmen topluluğunun bu anlayış içinde, beraberlik içinde bulunmasına gayret etmenizi rica ederim. Ben Bakan olarak, altı aydan beri gayret sarfettim. Kendi kaderlerine terkedilme korkusu içinde bulunan bu topluluk, yavaş yavaş beraberlik şuuruna kavuşacaktır. Bu bir ölçüde temin edilmiş bulunmaktadır. Önümüzdeki günler içinde, öğretmenlerimizin manevi huzursuzluğunu gidermek için daha da çalışacağım, bunu baş vazife sayacağım.

Öğretmenlerin manevi huzursuzluklarından biri de bugün yürürlükte bulunan tayin ve nakil yönetmeliğidir. Bu nakil ve tayinler, bir ölçüde de olsa, adaleti temin etmelidir. Dengesizlik vardır. Ama, her öğretmeni tatmin etmekte kolayca mümkün olmamaktadır. Talimatnamelerin yeni baştan düzeltilmesi icabetmektedir. Mahzurları ortadan kaldırılmalıdır. Merkez teşkilâtında çalışan ve aynı sınıfa mensup arkadaşlarla öğretmen topluluğu arasında anlaşmazlık mevcuttur. Bunun sebebi yürürlükte bulunan talimatnamenin hassasiyetle bütün arzulara cevap vermekten uzak olmasından doğmuştur. Bu arada keyfi tasarruflar da olmuştur. Bunlar bizim alışkanlıklarımızdandır. Aynı şartlar içinde bulunan iki öğretmenden birisi istediği yere düşer öteki de arzu etmediği bir yere nakil edilmiş olabilir. Mümkün olduğu kadar istekler karşılanmaya çalışılıyor. Aşağı yukarı 15 bin çift öğretmen mevcuttur. Bunların birisini bir yere nakil edince arkasından öbürünü de tayin etmek icabediyor. Şimdi muhterem arkadaşlarım bugün büyük şehirlerimize tehaccüm vardır. Başta İstanbul, Ankara ve İzmir gelir. Basit bir tetkikle gördüm ki, İstanbul'a yapılmış olan tayinlerin büyük bir kısmı rapora dayanmaktadır. Şaşırdım bir doktor olarak. Dedim ki, eyvah İstanbul'daki öğretmenlerimizin çoğu hasta insanlar olacak. Gittim gördüm, Anadolunun diğer illerindeki öğretmenlerimizi de gidip gördüm, sıhhat bakımından aralarında hiçbir fark yok. Mesele anlaşıldı. Demek oluyor ki, öğretmenlerimiz ne yapıp yapıp büyük şehirlere gitmeyi düşünüyorlar. Demek istediğim bütün bunların hepsi incelenmeğe, üzerinde titizlikle durmaya muhtaç konulardır.

Öğretmenlerimizin bir huzursuzluk konusuda bilhassa modern hayat şartlarından mahrum bulunan mahrumiyet bölgelerinde çalışan bu insanlar hiç değilse tatillerini olsun nisbeten gelişmiş bölgelerimizde geçirememeleridir. Bu arada yine aynı öğretmenlerimizin çocuklarını orta ve lisede okutmaları için, yüksek öğretim yaptırmaları için malî bakımdan büyük şehirlere gönderememeleri de huzursuzluklarının başında gelmektedir. Bunları temin etmek için, 1 — Öğretmenlerimizin tatillerini en iyi şekilde modern şehirlerimizde geçirmelerini temin için, çareler arıyoruz, ve bunu sağlayacağız. 2 — Öğretmen çocukları için önümüzdeki yıl beş yüz adet burs temin edeceğiz. Muhterem komisyonunuz ve Büyük Millet Meclisi kredili yurtların imkânını artırırsa bunların bir kısmını da öğret-

men çocuklarına tahsis edeceğiz. Bu suretle nisbeten olsun içinde bulundukları bir manevi huzursuzluk sebebini böyle gidermeye çalışacağız.

Eğitim konularımızdan birisi de halk eğitimi konusudur. Cumhuriyetin ilânından itibaren ilköğretim konusunda sarfettiğimiz gayret ne olursa olsun artan nüfus itibariyle, dünyanın ikinci derecede nüfusu çoğalan bir memleketi olarak bugün eğitim imkânından mahrum, tamamen cahil bir halk topluluğu bulunmaktadır. Bunları da eğitmek Bakanlığımızın vazifelerinden birisidir. Yeni kurulmuş olan Köy Hizmetleri Bakanlığı ile bu konuda birleşerek daha faydalı bir yol bularak bu işi başaracağımızı umuyorum. Ama bugün bizde bu konunun gerekli ölçüde ele alındığını iddia etmek mümkün değildir. Bunun iki sebebi vardır: Halk eğitimi yalnız Devlet eliyle başarılacak bir eğitim değildir. Buna ne malî gücümüz ve ne de öğretmen bakımından gücümüz yeterli değildir. Bakanlığımız bütün bu hizmetleri ücretli olarak gördürmek durumundadır. Halbuki kısmende olsa gönüllü hizmete ihtiyaç vardır.

Dün burada halkevleri konusunda bir tartışma oldu. İnsan düşüncelerini bir noktada toplamak istiyor. Eğer gerçekten millet temsilcileri olarak, nüfusumuzun yüzde 60 hattâ 65 ini teşkil eden vatandaşlarımızın eğitilmesini hepimiz arzu ediyorsak buna bir çare bulmak mecburiyetindeyiz. Arzettiğim sebeplerden dolayı bu halk topluluğunu devletin eğitmesi mümkün değildir. Yardımcı teşekkülleri ortak etmek lâzımdır. Yardımcı olabilecek teşekküller varsa bunları teşvik etmek lâzımdır. Halkevlerinin bir mazisi vardır. Benim yaşımda olanlar bir ülkücü gayretle halkevlerinde çalışmışlardır. Bendeniz tek parti devrinde 12 yıl halkevlerinde hizmet gördüm. Bir zaman geldi; 1945 den sonra halkevleri bir partinin teşekkülü olarak, bu partinin faaliyetlerine katıldı. Bunu kabul ve itiraf ediyorum. Bu perde kapandı. Bugün halkevleri yeni bir kuruluş, yeni bir tüzükle hizmettedir. Talebe teşekküllerinde olduğu gibi, öğretmen topluluklarında olduğu gibi bu nevi sosyal teşekkülleri her türlü siyasî görüşlerin tesiri dışında tutmak hedefi gözetilirse ve bu temin edilirse bu müesseseler tahmin ettiğimizden daha çok, devletin yapamadığı, bu sahadaki hizmeti yapabilir. Sayın Tahsin Banguoğlu Genel Başkanlığı üzerine aldıktan sonra bana bu konuda endişelerini anlattı. Beraber düşündük. Beraber bütün partilerin genel başkanlarını birer birer ziyaret ederek bu teşekkülü bir partinin malı olarak görmenin gereksizliğini, bütün siyasî partilerin çalışmasında yer alabileceğini ve bizi desteklemelerini istedik. Şimdi arkadaşlar, böyle bir teşekkülü elimizin tersi ile itmek suretiyle muhtaç bulunduğumuz bir gücü heder etmekteyiz. Atatürk'ün gerçekten ülkücü bir görüşle kurduğu bu teşekküle onun hatırasına hürmeten yardımcı olalım. Ama lûtfedin, bu konuda, muhtaç bulunduğumuz halk eğitimini desteğinden mahrum etmeyin. Hepimiz titizlik gösterelim, yalnız halkevi değil, diğer benzeri teşekküller de, eğer siyasî bir emel taşımakta iseler, bunun delillerini bulmağa hep beraber çalışalım, bundan kurtulmasını tavsiye edelim. Halk eğitimi bakımından muhtaç bulunduğumuz bu teşekkülleri bağrımıza basmamızın lûzumuna inanıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Millî Eğitim Bakanlığının merkez örgütü ne durumdadır? (Örgüt'ü anlıyamadık, sesleri) Millî Eğitim Bakanı olarak, yeni terimleri kullanacağım. Çünkü, yeni nesil ile eski neslin arasında vazife görüyorum.

Merkez teşkilâtımızda 560 öğretmen arkadaşımız vazife görmektedir. öğretmen ihtiyacı varken, bu kadar arkadaşın burada yığınak yapması haklı olarak tenkit edildi. Hafifletmek lâzımdır, dediler. Ben de bu görüşü benimsiyorum. Her gün öğretmen talepleri ile karşılaşıyorum. Öğretmen yok.

Diğer taraftan muhterem arkadaşlarım, kusurlarımızı olduğu gibi itiraf etmekteyiz. Bu kadar fazla öğretmenin merkez teşkilâtında toplanması bir takım mahzurlar tevlit ediyor. Her birimiz milletvekili olarak, nasıl bölgemizi, yakınlarımızı düşünmek alışkanlığındaysak, merkeze gelmiş olanlar da kendi yakınlarını ister istemez düşünüyorlar. Bunun için bir takım gayretler sarfediyorlar. Milletvekillerinin seçim bölgelerini düşünmesini katiyen yadırgamıyorum. Bu her memlekette mevcuttur. Merkez örgütünde bulunan arkadaşlarımız da bir takım şahsî istekleri yerine getiriyorlar. Merkez Teşkilâtının bir reorganizasyona tâbi tutulması lâzımdır.

Büyük bir teşkilât. İki müsteşarlık vardır. Bu müsteşarlıklar özel kanunlarla kurulmuştur. Tam mânasiyle koordinasyon temin edilememiştir. Bir takım çalışmalar yapıyoruz. Bunları sağlamak eğitim politikamız için faydalı olacaktır. Arkadaşlarım büyük anlayış göstermektedir. Bu koordinasyonu bugün sağladık. Yarın çok daha takviye edeceğimize inanıyorum. Çok faydalı bir kuruluştur. Elverir ki, başa gelen Bakan her iki kanadı aynı derecede görsün, aynı ölçüde tutsun. Mehmet Ali Demir arkadaşım müsterih olsunlar, Teknik Öğretimle diğer öğretim kurumları arasındaki huzursuzluk müsbet çalışmalarımız neticesinde giderilmiş durumdadır.

Bakanlığımızın umum müdürlük sayısı fazladır. Hiç şüphesiz geniş hizmetleri dolayısiyle dağılmış bulunuyor. Ama mevcut umum müdürlüklerin hiç değilse mahdut bir miktarını derleyip toparlamak mümkündür. Ve faydalıdır. Bunun için de bir çalışma yapmaktayız. Tahmin ediyorum ki, önümüzdeki yıllar içinde Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtı ciddî bir reorganizasyona kavuşmuş olacaktır.

Aziz arkadaşlarım, Eğitim Bakanlığı hizmetlerinin yurdun en ücra köşelerine dağılmış olması taşra teşkilâtında önemli bir inceleme yapılmasını gerektirmektedir. Bugün taşra teşkilâtımızın her tarafta dağılmış olması sebebiyle kırtasiyecilik alıp yürümüş, işler yapılamaz hale gelmiştir. İllerde Bakanlığımızı temsil eden valilerin dahi kendilerine müdürlerce veya öğretmenlerce gönderilen her müracaat merkeze göndermek ve bunun cevabını şube müdüründen almak gibi bir çıkmaz içinde bulundukları görülmektedir. Kırtasiyecilik merkeziyetcilik istediğimiz şekilde bir netice alınmasını güçleştirmekte ve teşkilâttaki arkadaşlarımızı verimsiz kılmaktadır. Bundan dolayı da arkadaşlarımız çok yorulmaktadırlar. Bunu önlemek için ciddi bir reorganizasyona ihtiyaç vardır. Bunun içinde çalışıyoruz.

İdareci konusu da teşkilâtımızın önemli bir konusudur. Millî Eğitim müdürlüklerimizi daha seviyeli, daha idarî anlayışa sahip bir hale getirmek lüzumuna kani bulunuyoruz. Valilerin dışında mahalli temsilcilerimizin bir takım yetkiyere sahip olmalarının lüzumuna inanıyoruz. Bizim mahalli temsilcilerimiz ne derece yetkiye sahip olurlarsa hizmetlerini o derecede verimli bir şekilde göreceklerine inanmış bulunuyorum. Ama bu yetkiyi kullanacak seviyede idareci yetiştirmek lâzımdır. Bunların aldıkları ödenek idareciliği cazip bir hale getirmemektedir. Geçirdiğimiz sosyal buhranlar her derecedeki idarecileri sıkıntıya sokmaktadır. Bir öğretmen çok daha rahat çalışmak şartlarına, çok daha maddî varlık imkânına sahiptir. İdarecilerimizi değerlendirirken malî imkânlara kavuşturulması lüzumuna inanmaktayız.

Muhterem arkadaşlar, eğitim hizmetlerinin karşılaştığı zorlukların amillerine işaret etmekle yetineceğim,

1 — Süratle artan nüfusumuz büyük bir problem olmaktadır. Yüzde 3 artış karşısında. bunların eğitilmesi bü-
yük bir mesele teşkil etmekte ve imkânlarımızı aşmaktadır.

2 — İskân ünitelerimizin son derece dağınık olması zorluklarımızın bir kısmını teşkil etmektedir.

Üçüncüsü bölgeler arası aşırı dengesizliktir.

Şimdi muhterem arkadaşlar, bu konuya huzurunuzda daha cesaretle dokunmak isterim. Millî bütünlük hepimi-
zin hedefidir. Dil birliği, kültür birliği, iman birliği. Ama Türkiyemizin öyle mıntıkaları vardır ki, bugün orada
Türkçe konuşulmamaktadır. Mahellen yetiştirdiğimiz öğretmenleri oraya verdiğimiz takdirde, bu çocuğumuz bu-
günkü öğretmenlik şahsiyetiyle dışardan gelecek bir öğretmenin sahip bulunduğu kolaylık içinde bulunmamaktadır.
Kendi adetlerinin baskısı altındadır. O halde bölgeler arası fark, eğitim hizmetleri için bir özellik taşımaktadır. Bu
yıl açılan bölge okullarına özel bir gayretle diğer bölgelerden seçme, öğretmen ve mektebinin en çalışkan talebeleri-
ni gönderdik. Bütün eğitim hizmetlerimiz için bunu tatbik etmek istiyoruz. Ancak bunu uygulamak özel bir takım
şartların yaratılmasına bağlı bulunmaktadır. Bunun için de fırsat buldukça bir takım özel kanunlarla huzurunuza
geleceğiz ve bu meselenin hallini sizlerden isteyeceğiz.

Dördüncü zorluğumuzu da ekonomik zaafımız teşkil etmektedir. Millî gelir dağılışı hepimizin malûmudur. Büt-
çenin yükü malûmdur. Eğitim Bakanlığına düşen işin büyüklüğü de malûmdur. İmkânsızlıklarımız ve zorluklarımız
bunlardır.

Bununla beraber Cumhuriyet kurulduğundan beri gelmiş geçmiş bütün iktidarlar millî eğitim sahasında gayret
sarfetmişlerdir. Türkiye geri kalmış bir memleket iken az gelişmiş memleketler arasına girebilmiş, imkânlarımıza
göre millî eğitime hizmet edilmiştir. Birkaç düşüncemizi de ortaya koymak mecburiyetindeyiz. İlköğretim mecbu-
ridir. Orta öğretim yüksek öğretim mecburi değildir. Onun için ilk öğretimin dışında kalan öğretimin kısmen paralı
olması ve vatandaşların iştirakinin sağlanması çıkar yol olacaktır. İmkânsızlıkları tesbit edilecek vatandaşlar içinde
başka kolaylıklar düşünülebilir.

Zorluklarımızın birisi de öğretmen azlığıdır. Cumhuriyet kurulduğundan beri baş hedefimiz batı uygarlığına
ulaşmaktır. Medeniyet değiştirme hedefimize cevap vermek için millî eğitim elinden gelen gayreti gösteriyor.

Özel öğretim konusuna geçiyoruz: Bundan da istifadeye çalışıyoruz. 1963 yılından beri özel öğretim süratle
gelişme istidadı göstermektedir. Bakanlık olarak onları teşvik ediyoruz. İzmir de yüksek teknik okulu, İktisadi ve
Ticarî Yüksek Okul, İstanbul'da yine İktisadî ve Ticaret Yüksek Okulu, Sosyal İlimler Yüksek Okulu Eczacı ve
Dişçilik Okulları gibi yüksek okullar açılmış bulunuyor. Özel sermayenin bu hizmetlere katılması bizim için destek
olacaktır.

Acaba bu okullar resmî okullarımızın seviyesinde mezun verebilecekler mi? Yoksa bunlar sadece birer ticaret
müessesesi midirler? Bu endişeler üzerinde duruyoruz. Meclise bu hususta bir kanun tasarısı vermiş bulunuyoruz.
Bu kanun tasarısı endişelerimizi bertaraf edecek imkânları getirmiş bulunacaktır. Özel bir teftiş usulü getirecektir.

Benim arkadaşlarımdan ricam kendi seçim bölgelerinde mevcut olan bu okullar için herhangi bir şikâyet mev-
cut ise bize aktarsınlar, biz de peşlerine düşelim. Önümüzdeki yıllarda bu okulların sayısının artmasına çalışacağız.
Çünkü ihtiyacımızın büyük bir kısmını bu yoldan karşılayacağız.

Aziz arkadaşlarım, şimdi çok hassas bir konu olan din eğitimi konusuna geliyorum. Bendenizin Bakanlığa gel-
diğim zamandan beri büyük tartışmalara yol açan bir konudur bu. Bendenize Bakanlığa gelmeden evvel de İmam-
Hatip Okullarımızın, İslâm Enstitülerimizin durumuyla ilgilendim. Bursa'da bir imam-hatip okulu açıldı bunun du-
rumunu biliyorum. Bakan olduktan sonra mevcut 26 okuldan sonra 7 okul daha açılması için muhtelif partilerden
ve kendi partimden bana müracaatlar oldu. Arkadaşlar güç durumlarının bozuk olduğuna inandığım bu okularımı-
zın durumlarını tetkik edinceye kadar bana müsaade etmelerini rica ettim. Sağ olsunlar beklediler. İlgili müdürlerim-
le inceledim, bizzat kendim inceledim, müfettişlerimi gönderdim, okullarımızın durumunu tetkik ettirdim. Evvelâ
okullarımızın mühim bir kısmı yatılı hüviyeti taşımakta idiler. Bu yatılı okullarımızın gayri sıhhî şartlar içinde bu-
lunduğu, burada okuyan çocuklarımızın hariçten yeme içme ihtiyacı imam-hatip okullarını yaşatma ve koruma
cemiyetlerinin bütün gayretlerine rağmen gayri müsait şartlar altında bulunduğu; diğer taraftan gayri mesul şa-
hısların devamlı telkinleri altında kaldıkları; öğretmen kadrosunun, bilhassa din eğitiminde ihtisası gerektiren kad-
ronun son derece yetersiz olduğunu, bu okulların imam-hatip yetiştirmekten uzak orta öğretim yapan bir okul oldu-
ğunu tesbit ettik. Öğretmen sıkıntımız ortadadır. Mektepler şu bu isim altında dağılmaktadır. Diğer taraftan tayin
işlerinde bugüne kadar imam-hatip okullarından mezun olan 1900 çocuğumuzdan büyük gayretlere rağmen ancak
900 ünün hizmete imkân bulduğu, diğerlerinin yurdun şurasında burasında muhtelif işlere dağılmış bulunduğunu
tesbit ettik. Ve bu arada imam-hatip okulu mezunları gençlerin kendilerine iş bulmamızı istediklerini gördük. O halde
bu okullarımız bir meslek okulu olduğu halde buradan yetişenleri kullanma imkânından mahrum olduğumuzu gör-
dük. Yeniden bunların arttırılması işsiz kalmış kimseleri, meslekten yetişmiş genç adamları çoğaltmaktan öteye
gitmiyecekti. Aslında bugün imam-hatip okulları mezunları arasındaki huzursuzluk bundan doğmaktadır. Diyanet
hizmetleri kadrolarını işgal edenlerin büyük bir kısmı mektep mezunu değildir. Özel gayretleriyle yetişmiş insanlar-
dır. Bunların içinde kabiliyetleriyle kendisini belli bir seviyeye getirmiş kişiler bulunduğu gibi, bunların içinde haki-
katen bu hizmet için gerekli vasfı haiz olmayanlar da vardır. Bunları bir anda tasfiye etmeye imkân yoktur. Şu
kadar hizmet etmiş büyük bir kitleyi kendi kaderine terketmek doğru değildir. Bunların yerine yıllar geçtikçe
mektep mezunlarının ikâmesi elbette mümkün olacaktır. İmam-hatip okularının azaltılması bahis mevzuu değildir.
Daha seviyeli bir şekilde yetiştirilmeleri ve derlenip toplamanın mümkün olduğu mütalâasında idim. Bu görüşü açık-
ladım. Bu konuda yetkili, hüküm verebilecek vasıfta bilim adamlarını davet ettim. Onlarla bu konuyu konuştum.
Varılan kararları basına aksettirdim. Şimdi burada bir tartışma konusu oldu.

Muhterem arkadaşlar, ben şahsen din eğitiminin katiyen aleyhinde değilim. Blâkis haklı olarak dün arkadaşlar
işaret ettiler, ben de bu görülşleri benimsiyorum. Dünyanın hiçbir cemiyeti dini mesnetten mahrum kalmamıştır ki,
Türkiye kalabilsin. En ileri okumuş adamların yüzde yüz olduğu, en geniş bir şekilde orta öğretim ve yüksek öğ-
retim görmüş olan cemiyetlerde bile dinin getirdiği moral gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Türkiyemizde bu ihtiyaç

içindedir. Anayasamız vicdan hürriyetini teminat altına almıştır. Türkiyenin büyük çoğunluğu, yüzde 95 i müslüman olan bu topluluğun din bilgisine sahip olması lüzumludur. Bundan dolayı bu konuyu her türlü münakaşanın üstünde sayarım. Din bilgisi ilokuldan itibaren uygulanmaktadır. Ortaokullarda da uygulanıyor, Selâhiyetli aydın din adamlarından, İlâhiyat Fakültesi mezunlarından istifade edeceğiz. Bunu bir tamim ile emniyet altına almış bulunuyoruz. İmam-hatip okulları bir meslek okuludur. Yurdun ihtiyacının karşılanması için etüdler yapılıyor. İmam-hatip okulları aslında genel eğitim içinde değil bunun dışında kalan topluma rehberlik edecek, imamlık edecek, vaizlik edecek nitelikte meslek adamı yetiştirecektir. Bu mekteplerin belli bir seviyede tutulması gerekmektedir. Bakanlığımızda topladığımız iştişari bir heyet 8 noktada karara varmıştır. Şimdi size bu istişari heyeti teşkil edenlerin adını okuyacağım. Bunlar fakültemizde din kurullarında vazife gören güzide şahsiyetlerdir.

(Ankara Üniversitesi Profesörlerinden Enver Ziya Karal, Adnan Erzi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Müdürü Ahmet Davutoğlu, Tefsir Hocası Mehmet Sofuoğlu, Diyanet İşleri ikinci Başkanı Sadettin Evrim, Prof. Nâfiz, Ankara Müftüsü Lütfi, gibi.)

Kesif bir çalışmadan sonra şu karara varmışlardır.

1 — Kur'an kurslarının "isteyen vatandaşa kur'anı yüzünden okutmak veya hıfzetmesini sağlamak" tan ibaret olan gayesi içinde işlemesini sağlamalıdır.

Şimdi arkadaşlar, bu konuda uzun boylu durmak istemiyorum. Esasen burada vazih olarak konu tesbit edilmiş bulunuyor.

2 — Nüfusu 5000 den aşağı köy ve kasabalarımızda vazife görecek din adamları, Diyanet İşlerinin mes'uliyetinde ve imam-hatip okullarının hizmet arzedeceği belli süreli kurslardan yetiştirilmesi lâzımdır. Şimdi bu nokta belki münakaşa konusu yapılabilir. Beşbin nüfuslu olmayan bizim pek çok kasabalarımız ve kazalarımız vardır ve sayısı pek çoktur, denilebilir. Bunun hedefi şudur: İmam-hatipten mezun olan arkadaşlarımız, Diyanet İşleriyle de temas ettim, büyük merkezlerde vazife almak istemektedirler. Şimdi bir de elimizde 40 bin küsür civarında muhtelif menbalardan yetişmiş bulunan hademi hayrat vardır. Bunların bir anda tasfiyesi mümkün değildir. Kademeli bir tarzın yoluna gidilecektir. Zamanla, bunların yerleri boşaldıkça, buralara imam-hatip okulu mezunları tayin edilecektir.

3 — Müftü ve kadrolu vaizlerle selâtin cami personeli için yüksek dereceli din öğretimi görmek şarttır. Bunun dışındaki (aynı mahalde) camilerde vazife görecek olan 7 yıllık, imam-hatip okulundan tamamı yatılı olmak üzere ve ancak ihtiyaca yetecek kadar yetiştirilmesi şarttır. Bu okulların meslek okulu hüviyeti muhafaza edilmesi ve meslek dışı öğrenci hazırlayamıyacak şekilde işletilmesi lâzımdır.

Şimdi arkadaşlar, bu hususta mühim bir noktaya işaret etmek isterim. Millî Eğitim Bakanlığına geldikten sonra ilk uyguladığım bir şey de imam-hatip okullarındaki çocukların geliş menşelerini araştırmak oldu. Bu okulda okuyan çocuklarımızın yüzde 95 inin köylü çocuğu olduğunu tesbit ettim. Bunların tahsil yapmaktan mahrum olan çocuklarımız olduğunu tesbit ettim. Bunların tahsil yapmaktan mahrum olan çocuklarımız olduğunu görünce devletin himayesine alınmasını zaruri gördüm. 1000 yatılı burs koydum. Bu sene de beşyüz yatılı burs koydum. Çünkü imkânlarımız bu kadardı. Bu okulları yatılı yapmaktan maksat bu çocuklarımızın köylerden gelmiş olması ve bunların gayri mesul şahısların eline bakması ve onların telkin ve tesirlerinden kurtarılmasıdır.

4 — İmam-hatip okulları 7 senelik öğretimde bir kül halinde düşünülmeli, diploma ile bölünmeli. Bir arkadaşımız muhalif kalmıştır. Diğer maddeler ittifakla alınmıştır. Arkadaşlar, bu karardan maksat, meslek okullarımızın seviyesini daha da yükseltmektir. 7 sene aynı zamanda lise seviyesini de aşan bir tahsil süresidir. Bu ise buradan yetişecek gençlerimizin daha seviyeli din adamı olmalarını temin eden bir husustur. Buradan mezun olan da diğer liselerden mezun olanlar gibi olgunluk imtihanını verip istedikleri üniversiteye girebileceklerdir. Kaldı ki, bunlar sırf bu vazifeyi görmek üzere yetiştirilmektedir. Hattâ bu yatılılardan mecburi hizmet istemek gibi bir hakka sahibiz.

Yüksek dereceli din öğretimi kurumları üniversite seviyesinde toplanmalı ve mevcut yüksek İslâm Enstitüleri fakülte haline inkilâp ettirilerek bundan böyle Yüksek İslâm Enstitüleri açılmalıdır.

Şimdi arkadaşlarım, bununla şunu anlatmak istiyorum. Bugün bir tek olan İlâhiyat Fakültesi gelecek yıl İstanbul'da bir tane açılmak suretiyle iki ve önümüzdeki yıllar içinde üniversitelerimizin şartları el verdiği takdirde yurdun daha başka yerlerinde de İlâhiyat Fakültesi açmaya ve bilgili din adamları yetiştirmeye çalışıyoruz. Konya'daki İslâm Enstitüsü ne olacaktır, dediler. Hiç merak etmeyin Konya'daki bu enstitü İlâhiyat Fakültesi haline gelebilir.

İmam-hatip okullarının kapasiteleri ilgili maddelerde gösterilen imkânlara bağlı olması ve istihdam dışı personel yetiştirilecek veya bu müesseselerin seviyesini düşürecek okul artışlarına imkân verilmemesi; ittifakla.

Şimdi arkadaşlarım, şu kanaata vardık. Bundan böyle din eğitimi yapan okullarımızın gerek programlarını, gerek yönetimlerini tanzim etmek üzere din alimlerimizden kurulu bir müşavere heyeti kurmaya karar vermiş bulunuyoruz. Bunların görüşleri alınarak gerek programlarını tanzim etmek gerekse bu okullarımızı hususiyetlerine uygun olarak yürütmek üzere bir müşavere heyeti vazifelendirdik. Öyle zannediyorum ki, bu müşavere heyeti bizi bir istikamette destekliyecektir. Bugün imam-hatip okulu talebemizin yekûnu 10.685 dir. Geçen yıla nazaran iki bin civarında bir artış kaydetmiştir. Şimdi verdiğim izahattan pekiyi anladığınız veçhile bu meslek okulunun mezunlarının huzursuzluğa gitmeleri tabiidir.Bu vatan çocuklarını böyle bir bahtsızlığa terk etmek devletin vazifesi değildir.Arkadaşlarımızdan bir kısmına yine cevaplarımla arzedeceğim. Yabancı ülkelerdeki din öğretim konusuna da haklı olarak dokundular.

Muhterem arkadaşlar, Bakanlığımızın esaslı görevlerinden birisi de gençlerimizin hariçte daha seviyeli imkânlarla, yabancı okullarda öğrenimlerini yapmaları ve medenî alemin havasını benimsiyerek yurda dönmüş olmaları ve faydalı hizmet görmeleri için çeşitli yollardan yürümekteyiz.Devlet ve Devlet dairesinin tahsis ettiği primler vardır. Müsabaka imtihanı ile bu çocuklar gönderilmektedir. Ailesi tarafından gönderilenlere döviz tahsis edilmektedir. 4000 çocuğumuz yurt dışında tahsil görmektedir.

Paris'te, Avrupa'da bulunan müfettişlerimizi toplayarak görüştüm. Amerika'da bulunanlar hakkında da bilgi aldım. Hayat oralarda daha pahalı olduğu için döviz yetersizliği ile karşılaşıyorlar. Barınmaları ve gıdaları yetersizdir. Bilhassa Amerika'daki talebelerden çok şikâyet alıyoruz. New-York'ta bulunanlar büsbütün sefalet içindedir-

ler. Hayat standardı yüksek olan bu yer için verdiğimiz döviz kâfi gelmemektedir. 1964 yılında bir talepte bulunmadık. Önümüzdeki yıllarda bu durumu gözönüne alacağız.

Çocuklarımızın teftişi meselesinde arkadaşların haklı olduğu noktalar vardır. Ancak verilen misaller, bütün talebeler için haklı olmaz, sanırım. Arkadaşlarımız ciddî teftiş vazifesi görmektedirler.

Avrupa'ya çalışmak üzere gidenlerden bir kısmı da okuyorlar. Son derece önemli konu. Daha sıkı bir murakabeye tabi tutulacaklardır. Bu bakımdan, müfettişlerimizi takviye kararındayız. Alacağımız tedbirlerle, önümüzdeki yıllarda şikâyetleri biraz olsun azaltmış olacağız.

Muhterem arkadaşlarım, sorulara vakit bırakmak için huzurunuzu fazla işgal etmek istemiyorum. Zaten özet olarak yaptığım konuşmalarımın haklılığı sizlerin de düşüncelerinizin benzeri olduğuna kâni bulunuyorum. Eğitim Bakanlığı görevini, yönetme sorumluluğunu, taşıyan biz arkadaşlarımızın görüşleri tasvibinize iktiran ederse Bakanlığımızın uhdesinde bulunan bu hizmet hepimizin benimsediği millî bir politika olur. Anayasa ve plâna uygun oldukça esaslarda aramızda bir ayrılık olmadığına göre teferruattaki ayrılıkları karşılıklı anlayış içinde halletmek kolaydır. Bu husustaki maruzatımı bu şekilde bitirmiş oluyorum. Şimdi üçyüze yakın soruya yazılı olarak cevaplarımı arzedeceğim. Mümkün olduğu kadar sıraya riayet edeceğim. (Cahit Okurer'in sorusundan başlıyarak sıra ile okuyarak cevaplandırmaya başladı.)

Millî Eğitim Bakanlığına

Tarih: 6.2.1964

Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı: 3424-4021

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 5.2.1964 tarihli 38 inci Birleşiminde okunarak kabul olunan önerge sureti ilişik olarak sunulmuştur.

Enver Aka
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

ÖNERGE

C. Senatosu Başkanlığına

Aziz milletimizi çağdaş uygarlık seviyesine yüceltmek, aydın ve kuvvetli Türkiye idealini en kısa zamanda gerçekleştirmek için büyük bir azim, iman ve feragatle çalışan saygıdeğer Türk Millî Eğitim mensuplarına Yüce Senatonun sevgi ve muhabbet hislerinin iletilmesine müsaadelerinizi saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

Naci Arı
Kırklareli Senatörü

Mehmet Ali Demir
Tunceli Senatörü

YAYIM MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: 02685

Tarih: 22.2.1964

6575

Konu: Meslekdaşlarımıza Cumhuriyet Senatosunun sevgi ve muhabbetlerinin iletilmesi h.

VALİLİKLERE

Millî Eğitim Mensuplarına T. C. Yüce Senatosunun sevgi, muhabbet hislerinin iletilmesi konusunda, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu'nun 5.2.1964 tarihli 38. birleşiminde kabul olunan önerge ile bu husustaki Cumhuriyet Senatosu Başkanlığının yazısının örnekleri yukarıya çıkarılmıştır.

Değerli Meslekdaşlarıma duyurulmasının teminini rica ederim.

Dr. İbrahim Öktem
Millî Eğitim Bakanı

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR.

1	12	23	34	45
2	13	24	35	46
3	14	25	36	47
4	15	26	37	48
5	16	27	38	49
6	17	28	39	50
7	18	29	40	51
8	19	30	41	52
9	20	31	42	53
10	21	32	43	54
11	22	33	44	55

(Bu dergi 2-3-1964 tarihinde basılmıştır.)

ANKARA MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ